

Unkarin suomalaiskylä Geresdlak

Borbála Heltai

Borbála Heltai on jatko-opiskelija Eötvös Lorand -yliopistossa Budapestissa.

Etelä-Unkarissa sijaitseva Geresdlak on 2000-luvun alusta alkaen muuttunut maan suurimmaksi suomalaiskyläksi: 850 asukkaan kylässä on tällä hetkellä (2014) 19 taloa, joiden omistajat ovat suomalaisia. Artikkelini perustuu kyläyhteisössä tekemäni kielitieteelliseen tutkimukseen. Aineisto koostuu ennen kaikkea puolistrukturoiduista haastatteluista. Artikkelissani kuvailen Geresdlakin suomalaisten liikkuvuutta siirtolaisuuden ja turismin käsitteiden avulla. Kylän historiaa ja tutkimuskysymyksiä esitettyäni tarkastelen kyläyhteisön monikielistä ja monikulttuurista arkea. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että suomalaisten läsnäolo vaikuttaa jonkin verran paikallisten kielioloihin ja yhteisön tulevaisuuskuvaan. Artikkelini tutustuttaa myös kyläläisten mielipiteisiin yhteisön kokemista muutoksista. Lopuksi pohdin, mitä suomalaisten läsnäolo tarkoittaa ikääntyvän kyläyhteisön säilymisen ja voimavarojen hyödyntämisen kannalta.¹

Avainsanat: kausisiirtolaisuus, monikielisyys, kylätoiminta (seasonal migration, multilingualism, village action)

¹ This research was supported by the European Union and the State of Hungary, co-financed by the European Social Fund in the framework of TÁMOP 4.2.4. A/1-11-1-2012-0001 'National Excellence Program'.

Nykypäivän taloudelliset ja yhteiskunnalliset muutokset, kuten työmarkkinoiden kansainvälistyminen, tiedon ja ihmisten vapaa ja nopea liikkuvuus tai eliniän jatkuva kasvu johtavat uusiin, siirtolaisuuden ja turismin välisiin liikkumistyyppeihin. Eläkeläisten kausisiirtolaisuus, elämäntavan monipaikkaistuminen, kakkosasunnot tai mökkeily ovat myös suomalaisessa yhteiskunnassa tuttuja ilmiöitä (Pitkänen 2012; Alasuutari 2012). Nämä kansainväliset prosessit näkyvät myös pienessä unkarilaisessa kylässä, Geresdlakissa. 2000-luvun alusta lähtien Geresdlak on houkutellut suomalaisia talonostajia, jotka viettävät osan vuotta ulkomaalaisella mökillään. Suomalaiset uudisasukkaat vieraine kielineen, eksoottisine ruokineen ja uusi-

ne tapoineen vaikuttavat monella tavalla Geresdlakin yhteisöön.

Geresdlakin suomalaiset, siirtolaisia vai turisteja?

Geresdlak sijaitsee Etelä-Unkarissa, lähellä Pécsin vilkasta yliopisto- ja kulttuurikaupunkia. Kylän asukasluku on 850 henkeä. Ensimmäisen talon kylästä osti vuonna 2001 joensuulainen eläkeläismies perheineen. Hän tutustui ja ihastui kylään etsiessään taloa suomalaisille ystävilleen. Ensimmäisen talon myynti on tuottanut ketjureaktion, koska uusien asukkaiden tuttavat ja sukulaisetkin kiinnostuivat

kylästä. Ajan kuluessa kylä sai huomiota sekä Unkarin että Suomen lehdistössä. Myös paikalliset alkoivat markkinoida myytävänä olevia taloja suomalaisilla nettisivuilla, minkä ansiosta suomalaisten määrä vähitellen kasvoi. Tänä päivänä kylässä on 19 suomalaisten omistamaa taloa. Kylään palaavien suomalaisperheiden todellinen määrä on tätä korkeampi, koska muutamalla talolla on enemmän kuin yksi omistaja. Monet suomalaiset ovat kotoisin Joensuun alueelta, mutta myös Helsingistä, Kotkasta tai Jyväskylältä on tullut ostajia.

67-vuotias haastattelemani miespuolinen informantti on tehnyt hyvän yhteenveton talon hankkimiseen vaikuttaneista tekijöistä: ”Ensimmäinen syy on se, että kevät ja syksy, maaliskuusta kesäkuun alkuun on erinomaisen hyvää kautta suomalaisille. Suomessa maaliskuusta sinne toukokuuhun aika huonoa, on räntäsadetta ja pakkasta. Täällä on jo maaliskuussa hyvä kesä. Eikä ole liian kuuma. Elikkä ilmasto on se, joka on hyvin tärkeä. [...] Ja toinen asia, mikä tässä on hyvin tärkeä, Unkari, otetaan nyt vaikka Budapest tai Geresdlak ja otetaan sitten säde, laitetaan 300 kilometriä, pyöräytetään ympyrä: olet käynyt Italiassa, Itävallassa, Saksassa, Tšekissä, Slovakiassa, olet käynyt Kroatiassa, Sloveniassa. [...] Tämä on hyvin keskellä Eurooppaa. Siinä voi olla yks syy. Täältä on helppo mennä, matkustaa omalla autolla vaikkapa Kreikkaan tai Italiaan. [...] Sitten varmasti yks syy on sitten se, että täällä ihmiset on hyvin ystävällisiä. Se on hyvin tärkeä asia. Ihmiset ottavat toisen ihmisen hyvin vastaan. Auttavat, hyvin avulkaita ja sitten tietenkin suomalaisille varmasti myös se, että kun tämä on EU-valtio nyt, nämä meille kuu-

luvut EU-asiat ovat samanlaisia elikkä voimme sairastua täällä ja saadaa sitten hoitoa [...] Sitten tämä ei vielä tällä hetkellä ole hirvittävän kallis maa, vaikka kyllähän tämä on kallistunut. Tämä on suomalaisille hyvä vaihtoehto jos ajatellaan vaikkapa Espanjaa.”¹

Tietyissä suhteissa Geresdlakin suomalaiset muistuttavat Välimeren maiden eläkeläisiä, muuttolintuja, jotka viettävät talvikuukaudet etelässä ja palaavat kesäisin kotimaahansa (Björklund 2008, 13). Suotuisa ilmasto on Geresdlakin suomalaisten tapauksessa ratkaiseva syy talojen hankkimisen kannalta, ja myös syklinen liikkuminen on heille tyyppistä. Osa Geresdlakin suomalaisista on eläkeläisiä, jotka viettävät syys- ja kevätkuukaudet kylässä. Mutta useimmat suomalaiset käyvät vielä työssä, ja viettävät Unkarissa yleensä vain kesälomansa. Työssä käyvien suomalaisten maiden välinen liikkuminen täyttää lähinnä mökkimatkailun ominaispiirteet. Ajanvietto ulkomaalaismökillä tarkoittaa heille rentoutumista, aitoutta ja jatkuvuutta (vrt. Pitkänen 2012, 51). Joillekin Unkarin talo on hyvä tukikohta, josta voi reissata muuallekin turistina perinteisessä mielessä. Jotkut nuoremmistakin ovat jo kuitenkin viettäneet useamman kuukauden Unkarissa vuorotteluvapaalla.

Moninaisuus ilmenee myös suomalaisten odotuksissa mökkeilyä kohtaan. Geresdlakin suomalaisten keskuudessa en havainnut sulkeutuneisuutta, jota usein mainitaan Espanjan suomalaisia käsittelevässä kirjallisuudessa (esimerkiksi Helppikangas & Hiltunen 1992, 141). Kaikki suomalaiset Geresdlakissa luovat jonkinlaisia yhteyksiä paikallisiin. Jotkut pyrkivät paremmin integroitumaan kyläyhteisöön, kun taas joillekin Unkarin mökkeily on tärkeä keino irtautua arjesta ja kokea jotain muuta kuin perinteisten lomakohteiden massaturismia. Haastattelemani suomalaiset korostivat kuitenkin yleensä, että Unkarin lämpö ei korvaa aitoa suomalaista kesää mökkeineen ja rantoineen, eivätkä he aio muuttaa kokonaan Unkariin. Tähän mennessä vain yksi talonomistaja on päättänyt muuttaa lopullisesti Unkariin. Suomalaisten ajanvietto Geresdlakissa on kausisiirtolaisuuden, turismin ja perinteisen lomailun välimaastoon sijoittuva ilmiö.

¹ Haastatteluesimerkeissä olen käyttänyt seuraavia merkkejä: [...] = Poisjätetty puheenvuoro, [Teksti] = Tutkijan huomautus.

Kylähistoria

Geresdlakin kylän väestö kuuluu unkarinsaksalaiseen vähemmistöön. Unkarinsaksalaisten suurin osa asutettiin Unkariin turkkilaisvallan päätyttyä 1700-luvulla, minkä tuloksena Unkarissa on muodostunut kuusi saksalaisaluetta. Asuttamisen päämääränä oli suurentaa maan asukaslukea ja parantaa sen taloudellista tilannetta. (Erb 2010, 119). Geresdlakissa puhutun paikallisen saksalaismurteen perusteella kylään asutetut saksalaiset olivat kotoisin Fuldan alueelta (Erdödy 1994, 20; Wild 2006, 93).

Toiseen maailmansotaan asti unkarinsaksalaiset yhteisöt olivat suljettuja, ne erosivat sekä kielellisesti että etnisesti enemmistöyhteiskunnasta. Saksalaiset asukkaat puhuivat omia saksalaismurteitaan. Geresdlakissa opetus tapahtui 1920-luvulle asti saksan kielellä. Ajan kuluessa unkarinsaksalaiset joutuivat omaksumaan myös enemmistökieltä yhä enemmän, sillä saksalaismurteilla ei ollut käytösijaa enemmistökielen rinnalla, ja yhteiskunnallisen nousun ehto on ollut unkarin kielen hallitsemisen (Knipf 2003, 274).

Toisen maailmansodan jälkeiset tapahtumat muuttivat unkarinsaksalaisten kylien elämän. Geresdlakin kylässä monien asukkaiden käskettiin muuttaa toisen perheen kanssa yhteen, ja monet siirrettiin toiseen kuntaan. Tyhjentyneisiin taloihin asutettiin unkarilaisia siirtolaisia, jotka tulivat mm. nykyisen Slovakian alueelta (Erdödy 1994, 3). Saksalaisvastainen politiikka vaikutti myös kielenkäyttöön kielteisesti: saksalaismurteiden julkinen käyttö lopetettiin, ja saksankielisen vähemmistön assimilaatio nopeutui. Tänä päivänä saksalainen vähemmistö on maan toiseksi suurin kansallinen vähemmistöryhmä (n. 200 000 henkilöä). Saksalaismurteet eivät enää siirry sukupolvelta toiselle, ja vähemmistöryhmän kielenvaihto on loppumassa (Knipf 2003).

Saksalaisperäisten perheiden lisäksi Geresdlakissa asuu myös unkarilaisia ja romaneja. Unkarilaiset ovat tulleet kylään asuttamisen tai seka-avioliittojen kautta. Kylässä asuvat romanit ovat saapuneet kylään viimeisen noin 25 vuoden aikana. He muodostavat sekä etnisesti että kielellisesti heterogeenisen ryhmän. Romanien sosiaalinen tilanne on huono: useimmat romaneista on heikosti koulutettuja ja työttömiä. He eivät yleensä osallistu ky-

läyhteisön toimintaan, ja heillä on vähäisiä suhteita kylän muihin ryhmiin.

Geresdlakilla on oma kunnanhallitus ja pormestari. Kylässä toimii myös saksalaisvähemmistön oma kansallinen itsehallitus, jonka tehtävänä on mm. vaalia saksalaisvähemmistön perinteitä. Kylän lastentarhassa ja peruskoulussa järjestetään kansallista opetusta. Lastentarhassa lapset omaksuvat saksankielisiä lastenrunoja ja perusilmaisuja. Koulussa on viikossa viisi saksan tuntia, joista yhdellä käsitellään unkarinsaksalaisten kulttuuria ja perinteitä. Saksan kielen opetuksessa keskitytään saksan kirjakielen omaksumiseen, kaikki muut opitunnit sujuvat unkarin kielellä.

Peruspalvelujen lisäksi Geresdlakissa toimii menestyvä maatalousyritys, mutta kyläläiset käyvät työssä etupäässä lähellä sijaitsevissa kaupungeissa. Työpaikkojen puute ja huonot liikenneyhteykset johtavat siihen, että nuoret muuttavat pois kylästä. Kylän väestö ikääntyy, ja kyläläisten valtaosa kuuluu 45–64 -vuotiaiden ikäryhmään.

Suomalaisten lisäksi kylässä asuu myös saksalaisia. He ovat ostaneet kesämökkinsä 2000-luvun alkupuolelle mennessä. Heistä jotkut ovat alkuperäisiä geresdlakilaisia, jotka lapsena olivat lähteneet Saksaan, ja 1990-luvulla he ovat ostaneet synnyinkotejaan takaisin. Muut tutustuivat kylään ystävien tai sukulaisten kautta. Tällä hetkellä kylässä on 22 saksalaisten omistamaa taloa, joista kolmessa omistaja asuu vakituisesti. Saksalaiset talonomistajat ovat yleensä iäkkäämpiä kuin suomalaiset, eivätkä he enää säännöllisesti käy kylässä.

Tutkimuskysymykset ja kenttätyö

Vaikka unkarinsaksalaisten kielenvaihto on tänä päivänä viimeisissä vaiheissaan ja paikallista saksan murretta käytetään yhä vähemmän, liikkuvuuden ja teknillisen kehityksen seurauksena Geresdlakin kyläyhteisössä monikielisyys erilaisine ilmiöineen on osa arkipäivää. Monikielinen ja monikulttuurinen yhteisö tarjoaa monta tutkimuskysymystä. Laajassa tutkimuksessani tarkastelen kylän unkarinsaksalaisten asukkaiden keskuudessa tapahtuvaa kielenvaihtoa. Tutkin kyläläisten jokapäiväistä kielenkäyttöä ja asenteita monikielisyttä, kylässä puhuttuja kielivariaatioita ja kylän kielimaisemaa

kohtaan. Olen kiinnostunut paikallisten ajatuksista, kylän kulttuurielämästä, kielten ja identiteetin suhteesta.

Tärkeä tutkimuskysymys on myös kyläläisten tulevaisuuskuva, ja heidän mielipiteensä kylän voimavaroista. Käsittelen kylän sosiaalista verkostoa ja kyläläisten suhteiden voimakkuutta, suuntaa ja vaihtelevaisuutta. Lisäksi tutkimuksessani kartoitan, miten suomalaisten ja saksalaisten läsnäolo muuttaa yhteisön sosiaalisia ja kielellisiä olosuhteita. Tässä artikkelissani teen yhteenvedon monikielisestä ja monikulttuurisesta kyläelämästä ja suomalaisten vaikutuksista yhteisön kielenkäyttöön sekä asenteisiin.

Olen tehnyt kenttätyötä yhteisössä vuodesta 2009 lähtien. Huomioni Geresdlakin yhteisöön kiinnitti lukemani lehtiartikkeli. Aineisto perustuu ennen kaikkea puolistrukturoituihin haastatteluihin ja osallistuvaan havainnointiin. Informanttien valinta tapahtuu etupäässä lumipallo-menetelmän avulla, eli haastatellut henkilöt suosittivat tuttaviansa ja sukulaisiaan, joiden luokse voin mennä haastattelemaan. Useimmissa tapauksissa haastatellut tehdään haastateltavien kodeissa, etukäteen sovittuna ajankohtana, ja erityistapauksissa lyhyen, kadulla tapahtuneen spontaanin keskustelun jälkeen. Haastattelut kestävät yleensä puolitoista tuntia. Olen haastatellut noin 130 informanttia. Aineistoon kuuluvat myös informanteilta saadut kielipäiväkirjat, nauhoitetut keskustelut ja kielimaisemasta jatkuvasti ottamani valokuvat. Artikkelissani analysoin aineistoa kvalitatiivisella menetelmällä, ja korostan haastateltavien tyypillisiä tulkintoja.

Suomalaisten ja paikallisten välinen yhteydenpito: monikielinen arki

Suomalaiset luovat ahkerasti yhteyksiä paikallisiin asukkaisiin. Jokaisella suomalaistalolla on paikallinen talonmies, joka hoitaa asiat silloin, kun omistajat eivät ole kylässä. Näihin henkilöihin suomalaisilla on läheiset ja aktiiviset kontaktit. Kylässä ollessaan he vaihtavat säännöllisesti kuulumisia ja käyvät toistensa luona. Suomalaiset tuntevat hyvin myös naapureitaan. Läheisten suhteiden lisäksi suomalaiset tapaavat paikallisia arkielämän julkisissa paikoissa, esimerkiksi kylän baarissa, kaupoissa ja kou-

luun ruokasalissa. Etupäässä miehet luovat yhteyttä paikallisiin myös spontaanisti lenkkeillessään kylässä ja lähialueilla. Muutama suomalainen laulaa kylän kuorossa: ”...minä laulan tuossa, Geresdin kylässä on Pacsirta-kuoro, niin minä käyn siellä laulamassa. Ja olemme opettaneet toisten suomalaisten kanssa, hehän osaavat suomalaisia lauluja” (73-vuotias nainen). Niiden paikallisten määrä, jotka päivittäin ovat yhteyksissä suomalaisten kanssa, kokonaisväestöön verrattuna on melko pieni (noin 10 perhettä). Kuitenkin jokainen kyläläinen tietää suomalaisista. Keskustellessani paikalliset mielellään ja avoimesti kertoivat omia mielipiteitään kylän uusista asukkaista. Suomalaisryhmän sisäiset kontaktit ovat melko tiiviitä. He järjestävät saunailtoja, illallisia, kävelyjä ja auttavat toisiaan käytännön asioissa:

I: Joskus on jotain. Saunan lämmittely tai joku on kutsunut saunaan.

I2: Aamulenkki joskus tai...

I: Pyöräillään ja kävellään yhdessä tai pientä vierailua.

I2: Ja sitten jos joku tarvii kyytiä tai apua. Sillä tavalla.

(Informantti = 55-vuotias nainen, Informantti 2 = 53-vuotias mies)

Suomalaisten ja paikallisten välisten kontaktien voimakkuus riippuu ennen kaikkea kielitaidosta. Kylässä yleisesti puhuttu vieras kieli on saksa, vaikka kyläläisten kielitaito vaihtelee sukupolvesta riippuen. Vanhin sukupolvi puhuu unkarin lisäksi äidinkielenään paikallista saksan murretta, joka eroaa paljon nykysaksasta. ”On se aika vaikea. Se on tota niin, se on yllättävän haastavaa” – kertoi 46-vuotias suomalainen mies paikallisesta murteesta. Keski-ikäiset kyläläiset ovat vielä yleensä omaksuneet kotona murteen, ja monet heistä osaavat jonkin verran saksan kirjakieltäkin, jonka he ovat omaksuneet kouluikäisinä tai työskennellessään saksalaisella kielialueella. Dominoiva kieli on heidän tapauksessaan kuitenkin unkari. Nuoret oppivat saksaa koulussa, jotkut puhuvat jonkin verran myös englantia.

Paikallisten kielitaidosta johtuen suomalaisten suurin osa kommunikoi kylässä etupäässä saksan kielellä. Useimmat heistä ovat oppineet saksaa kouluikäisinä, mutta 42-vuotias suomalainen nainen kertoi esimerkiksi oppineensa sitä kylässä jo-

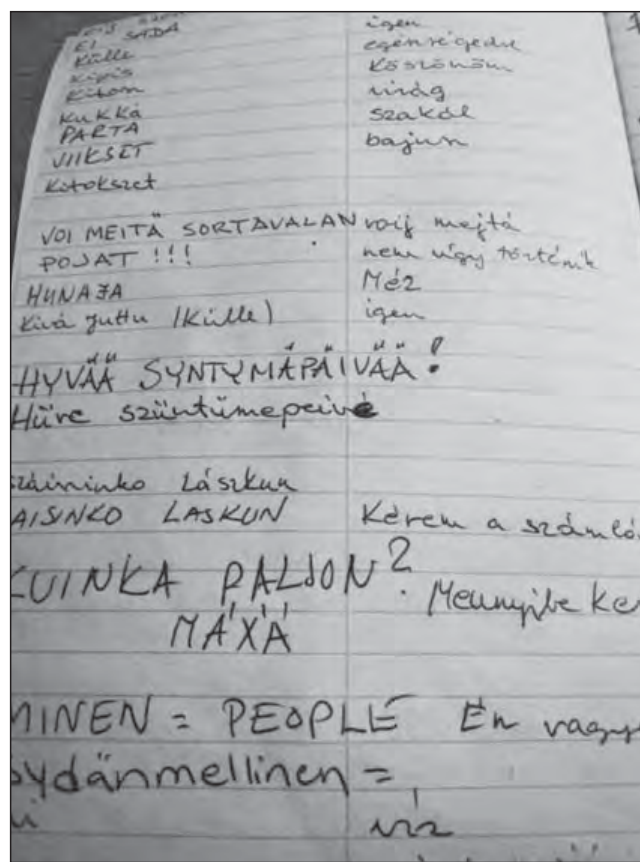
kapaiväisten kontaktien kautta: ”Minä en ole ikinä lukenut saksaa. En minä osaa, mutta vaan puhun. Täällä opin. Sitten vain käyttää. Ja ymmärtää paljon enemmän kuin osaa puhua, mutta sehän on ihan sama. Täällä on ihmiset niin ystävällisiä ja sitten kun vaan yrittää, niin sitten tulee hyvin sen kanssa toimeen.”

Saksan kielen käyttö vilkastuu kylässä, mikä voi vaikuttaa myönteisesti paikallisten asenteisiin omaa monikielisyyttä kohtaan. Kommunikoidessaan saksaa hallitsevien suomalaisten kanssa, paikalliset kokevat saksan kielen taidon etuja. Suomalaisen puuttuva murretaito johtaa kuitenkin joissakin tapauksissa siihen, että paikalliset joutuivat vaihtamaan puheensa koodin ja yrittämään käyttää kirjaksaa. Koodinvaihto voi aiheuttaa kielteisiä asenteita paikallisen saksan murteen käyttökelpoisuutta kohtaan. Se riippuu aina tietystä keskustelusta ja osallistujien kielitaidosta, millaisia tunteita eri variaatioiden käyttö puhujissa herättää.

Ne suomalaiset, jotka viettävät kylässä paljon aikaa, ovat oppineet jonkin verran myös unkaria ja yrittävät keskustella kyläläisten kanssa mahdollisimman paljon unkariksi. Jotkut ovat käyneet unkarin kielen kurssilla Suomessa tai oppineet kieltä itse kotona. Yksi haastattelemani aviopari käy talvisin Suomessa saksan kielen kurssilla, koska he olivat sitä mieltä, että ruotsin jälkeen he oppivat saksaa nopeammin ja helpommin kuin unkaria. Paikalliset arvostavat erityisesti suomalaisten kiinnostusta unkarin kieltä kohtaan, ja pitävät suomalaisia ahkerina.

Jokapäiväisten kontaktien kautta myös kyläläiset omaksuvat suomen kielen perusilmauksia. Etupäässä paikalliset naiset, joilla on tiivis kontakti suomalaisiin naapureihin, tuntevat jonkin verran keittien ja puutarhan sanastoa. Joillakin on myös oma suomen kielen sanakirja. Myös nuoret oppivat nopeasti sanoja. Yhteisöllistä oppimista tapahtuu esimerkiksi myös kylän baarissa. Baarin omistajalla on oma suomen kielen vihko, johon suomalaiset käydessään juomassa päivän kahvin tai oluen joskus kirjoittavat hyödyllisiä ja yksinkertaisia ilmauksia. Baarin omistaja osaakin jo palvella asiakkaitansa suomeksi.

Monikielinen kommunikaatio tapahtuu jokapäiväisten kontaktien lisäksi myös sosiaalisessa mediassa. Geresdlakilaisilla on oma ryhmä, jossa suomalaiset informoivat säännöllisesti toisiaan ja pitävät

yhteyttä myös paikallisiin. Nettisivuilla keskustelu sujuu joskus useammalla kielellä, jossa myös valokuvat ja kuvakkeet auttavat yhteisen koodin luomisessa. Seuraavassa esimerkissä suomalainen informantti laittoi sivulle valokuvan siansylystä, mikä herätti vilkkaan keskustelun.

suomalainen 1: Viinipullo ekalle, joka tietää mikä tämä on?

suomalainen 2: greippi!

suomalainen 1: Väärin :(, ison greipin kokoinen :-)

suomalainen 3: joku rasvassa keitetty pallero :-)

suomalainen 1: Igen, mutta ei riitä vastaukseksi

suomalainen 3: mutta ei ole taikinasta tehtyä?

suomalainen 1: Ei:-(Enempää vinkkejä ei tipu

suomalainen 3: kurpitsa?

[...]

suomalainen 4: joku sieni?

suomalainen 1: Ei ole sieni.

[...]

unkarilainen 1: Disznósajt!!

suomalainen 1: Onneksi olkoon!

unkarilainen 1: Nyertem???

suomalainen 1: Igen:), ich will bringe dir ein Flashe Wein.

[...]

suomalainen 1: „Schwarte Magen“ saksaksi Jurin mukaan.

suomalainen 1: Der Preis ist hinten dem Tur, veil Sie waren nicht zu Hause!

unkarilainen 1: Danke schön aber das war nicht nötig es war nur ein spass!!

Keskustelun lyhennetystä versiostakin käy ilmi, että alussa suomalaiset informantit yrittävät keksiä oikean vastauksen valokuvan kanssa tulleeeseen kysymykseen. Keskustelu sujuu suomeksi, mutta suomalainen 1. käyttää välillä unkarilaista sanaa (*igen* 'kyllä'). Myöhemmin saksaa hallitseva paikallinen nainenkin (unkarilainen 1) liittyy keskusteluun ja kirjoittaa oikean vastauksen unkariksi (*Disznósajt!!* 'siansyltty'). Tähän suomalainen 1 reagoi käyttämällä suomen kieltä ja unkarilainen 1 kysyy unkariksi, onko hän voittanut (*Nyertem???* 'olenko voittanut'). Suomalainen 1 vastaa siihen osittain unkariksi, osittain saksaksi. Sen jälkeen keskustelu heidän välillään sujuu saksaksi. Otteesta käy myös ilmi, että osallistujat ovat keskustelleet myös muiden henkilöiden kanssa kysymyksestä, koska suomalainen 1 oli saanut tietää saksankielisen ilmauksen: „Schwarte Magen“ paikalliselta mieheltä, *Jurilta* ('Gyurilta').

Lyhyestä keskustelusta ilmenee, että arkipäivän monikielisyys ei lainkaan tarkoita täydellistä osaamista, vaan osallistujat käyttävät katkonaisia kielitaitojaan luovasti ja funktionaalisesti. Kes-

kustelu on yhteistä leikkimistä, jossa sanat saavat uusia merkityksiä riippuen siitä, kuka ja missä niitä lukee. Esimerkiksi unkarilaisen sanan käyttö (*igen* 'kyllä') unkarilaiselle lukijalle paljastanee puhujan innokkuutta unkarilaista kulttuuria kohtaan, mutta suomalaiselle lukijalle se lisää keskustelun ja vieraan kulttuurin eksoottisuutta. Lisääntyvän siirtolaisuuden ja matkailun aikana ihmisten kanssa myös kielet ja sanat matkaavat, ja monikielisyys on yhä enemmän muuttuva ja tilanteinen ilmiö (vrt. Dufva & Pietikäinen 2009). Yksilöiden kielitaito monikielisessä ympäristössä koostuu erilaisista tyytysteistä kielellisistä resursseista, jotka rajoittuvat tiettyihin kielenkäyttöalueisiin ja käyttötarkoitukseen (Blommaert 2010, 9; Hynninen 2012, 479). Lyhyt esimerkki geresdlakilaisten monikielisestä keskustelusta näyttää, että keskustelu vaatii resurssien luovaa käyttöä ja jatkuvaa yhteistyötä.

Kylän monikielisyys näkyy myös kaduilla ja yhteisissä paikoissa olevissa kirjoituksissa ja visuaalisissa symboleissa. Hauta- ja muistokirjoitusten kautta saksan kieli on ollut aina osa kylän kielimaisemaa. Viime vuosina kaduille on ilmestynyt myös suomen kieltä: kylässä on esimerkiksi kaksikielinen

katukyltti ja kolmikielinen kauppalaatta. Tilapäisesti kadun ilmoitustauluille kiinnitetään myös suomenkielistä tekstiä tai joskus kolmikielinen kutsu yhteisiin tapahtumiin. Näihin monikielisiin kirjoituksiin haastattelemani paikalliset eivät yleensä kiinnittäneet paljon huomiota. He pitävät suomalaisia tekstejä tärkeänä symbolina, joka osoittaa avoimuutta uusista asukkaista kohtaan: *”Hekin [suomalaiset] näkevät ne, niin kuin olisivat kotonaan, näkevät ne siis omalla kielellään, ja oikeastaan sen pitäisi kai auttaa kielen oppimisessakin. Sillä kun näet joka päivä, että on kirjoitettu, että... silloin huomaat sen, silloin se jää mieleen, mutta kuten sanottu, silloin hekin tuntevat, että heitä kunnioitetaan, että hekin ovat kotonaan. Että heitä ei kohdella niin kuin vierasta, siis niin kuin sanoin, ettei se ole niin, että et kuulu joukkoon tai sinut suljetaan ulkopuolelle tai... Ja silloin tuntee olevansa niin kuin kotonaan. Saksaan on totuttu, nimenomaan saksaan, jo kauan aikaa sitten”* – sanoi 50-vuotias paikallinen mies. Suomalaiset itse eivät välttämättä pidä kiinni suomenkielisistä teksteistä: *”Me tullaan nauttimaan Unkarista. Joo. Joo. Että tietysti alussa se, jos ei osaa mitään, niinku mitään kieltä, niin, kyllähän se silloin, mutta ei niinku. En välttämättä koe tarvetta tähän lainkaan”* – sanoi 51-vuotias suomalainen nainen. Haastatteluotteista käy ilmi, että eri kielten ja muiden semioottisten resurssien käyttö julkisissa paikoissa vaikuutta asukkaiden asenteisiin ja kontakteihin, vaikka he eivät tietoisesti kiinnitä huomiota tähän ilmiöön.

Monikulttuurinen arki

Paikalliset, jotka ovat jonkin verran yhteyksissä suomalaisiin, kokevat suomalaisen ja unkarilaisen kulttuurin eroavaisuuksia. Haastatteluissa kysyn aina paikallisilta, mitä voi oppia suomalaisilta. Haastateltavat mainitsevat yleensä kolme tärkeää ilmiötä. Ennen kaikkea suomalaisten terveellinen elämäntapa herättää huomiota kylässä. Suomalaiset käyvät säännöllisesti lenkillä ja monet paikalliset ovat jo oppineet sitä heiltä: *”Monet liikkuvat ulkona, siis voi nähdä ihmisiä kävelemässä, melkein koko kylä kävelee. Ihmiset kulkevat ryhminä, miehet ja naiset sekaisin, toisinaan sekalaisina ryhminä, joskus vain ryhmä naisia, joskus miesryhmä kävelee, tai pari ihmistä yhdessä. Juuri se kävely on opittu heiltä [suomalaisil-*

ta]. Saunaa ei niinkään, luulen, että se johtuu rahasta. Rahan takia siis ei, mutta voi olla, että enemmän tai myöhemmin sekin tulee enemmän tavaksi. Mutta kävely on kyllä opittu kokonaan” – sanoi 50-vuotias paikallinen mies.

Liikuntakulttuurin lisäksi paikalliset kiinnittävät huomiota iäkkäämpien suomalaisten aktiiviseen elämäntapaan. Vaikka tähän vaikuttanee myös suomalaisten parempi taloudellinen tilanne, informanttien pitivät sitä myös asennekysymyksenä. Paikalliset arvostavat myös suomalaisten kiinnostusta hoidon ja viinintekoa kohtaan. *”Vanhempieni talolla, jonka suomalaiset ovat ostaneet, on kirsikkapuut. Mekin syötiin kirsikkaa tai joskus myytiinkin tai säilöttiin. Mutta siitä lähtien kun suomalaiset ovat siellä, ei yksikään kirsikka jää puuhun. He poimivat ihan viimeisenkin marjan ja hyödyntävät sen. He tekevät siitä mehua, laittavat pakastimeen, keittävät hilloa”* (56-vuotias nainen).

Paikalliset, joilla on läheiset suhteet suomalaisiin, ovat tutustuneet myös suomalaiseen keittiöön: *”He elävät paljon rauhallisempaa elämää. He syövät terveellisiä ruokia, minulla on ollut onni tutustua useampiin suomalaisiin ruokiin, kun laitettiin ruokaa yhdessä”* – kertoi 55-vuotias nainen.

Aktiivinen kylätoiminta

Kylän johtokunnan ja innokkaiden asukkaiden ansiosta Geresdlakissa on aktiivinen kulttuurielämä ja erilaisia yhteisiä tapahtumia järjestetään säännöllisesti. Tärkeimpiin tapahtumiin kuuluu joka vuosi huhtikuussa järjestettävä viinikilpailu, jonka viime vuonna voitti juuri suomalaisen talonmistajan viini. Toukokuussa järjestetään suomalais-unkarilainen vappu. Vuoden 2012 vappujuhlan tuloksena kylän lastentarhaan rakennettiin suolahuone. Suolahuone toteutui vappuna järjestetyn tikanheitto- ja kilpailun rahatuoton ja Suomen suurlähetystön lahjoituksen avulla. Vihkimistilaisuus pidettiin Suomen Eduskunnan puhemiehen ja suurlähettilään läsnäollessa syksyllä 2012.

Vuodesta 2007 lähtien kylän merkittävin tapahtuma on syksyisin järjestettävä Hörypullafestivaali. Hörypulla on unkarinsaksalaisten perinneruoka. Festivaalipäivänä aamupäivällä on keittokilpailu, johon paikallisten lisäksi osallistuvat sekä suomalai-

set että lähikylistä tulleet vieraat. Kilpailun lisäksi on myös kulttuuritapahtuma, jossa kuorot, tanssiryhmät ja kuuluisat bändit esiintyvät. Vuoden 2013 festivaaleilla kävi yhteensä noin 5 000 vierasta.

Kylässä voi tutustua myös erilaisiin näyttelyihin. Vuonna 2009 avattiin taidegalleria, jossa järjestetään usein suomalaista kulttuuria käsitteleviä näyttelyjä. Esimerkiksi kesällä 2013 oli esillä unkarilaisen kansantaiteilijan Győző Szatyorin Kalevala-aiheisia veistoksia. Vieras voi tutustua myös kylämuseoon, joka on 1800-luvulla rakennettu tyyppinen unkarinsaksalainen talo. Museo on sisustettu kyläläisten lahjoituksilla ja se kertoo saksalaiskotien historiasta. Vuonna 2007 perustetun nukkeompelepiirin naiset tekevät vanhoista kankaista kansallispukuja. Heidän toimestaan on avattu kylän nukkemuseo, joka esittelee kuvia kylän vanhasta elämästä ja kansantavoista. Museoiden lisäksi kylässä pidetään säännöllisesti kausinäyttelyjä. Vuonna 2013 järjestettiin huivi- ja kirjontanäyttely. Kirjontanäyttelyssä on lähes kaksisataa käsityötä, jotka on saatu lahjoituksina kyläläisiltä. Talvisin kyläläiset valmistavat omia talojaan kuvaavan piparkakkukylän. Myös suomalainen Joulupukki on jo useamman kerran vierailut Geresdlakin koulussa.

Kyläläisten mielipiteet jakautuivat, kun kysyin heidän ajatuksiaan kyläelämästä. Jotkut ajattelivat, että kylän kulttuurielämä ei ole vilkkaampi kuin lähikylien. Enemmistö kuitenkin sanoi, että kylän johtohenkilöiden ja tapahtumien järjestelytyöhön osallistuvan ryhmän ansiosta kyläelämä on paljon aktiivisempaa kuin muualla. Myös suomalaiset osallistuvat aktiivisesti kylän kulttuuritapahtumiin ja erilaisiin kunnostustalkoisiin. He pitivät suurella arvolla kylässä koettua yhteisöllisyyttä, joka Suomessa on heidän mielestään katoamassa. ”Kylässä vallitsee luontevasti käytännössä se, josta muualla vain puhutaan – yhteisöllisyys monine ilmenemismuotoineen. Yhteisöllisyys Geresdlakissa – noin yhdeksänsadan asukkaan kylässä, ilmenee jokapäiväisen elämän tapoina ja tottumuksina, kanssakäymisessä ihmisten kesken. Meille vanhemmille tänne muuttaneille ulkosuomalaisille se merkitsee mahdollisuutta palata taaksepäin ajassa, joka meillä Suomessa valitsi 50–60 vuotta sitten. Ihmisten välitön huomauttaminen toisiaan kohtaan, toinen toisistaan välittäminen, avun tarpeessa olevien auttaminen, kansanperinteen ja vanhojen traditioiden vaaliminen ovat

eräitä yhteisöllisyyden muotoja Geresdlakissa. Asukkaat itse eivät tee niistä numeroa, mutta ulkopuoliset huomaavat heti niiden tavattoman suuren arvon” – kertoi miespuolinen informantti ajatuksiaan yhteisöllisyyden merkityksestä kylän pormestarille kirjoitetussa projektiehdotuksessaan.

Vaikka suomalaiset vieraineen innolla tutustuivat kylän näyttelyihin, paikalliset informantit olivat yleensä sitä mieltä, että kulttuurielämän aktiivisuus ei riipu suomalaisten läsnäolosta, mutta se kannustaa ja rikastuttaa tapahtumia. ”Voisi ehkä ollakin [kulttuurielämä] vaikkei niin pian tai äkkiä. Mutta vaikka nyt se nukketalo tai kylätalo, heillä [suomalaisilla] ei ollut paljon tekemistä niiden kanssa. Lastentarhan kanssa kyllä, siellä on suolahuone [...]. Se olisi ollut aika vaikeaa ilman heitä. Koululaisetkin saavat aika paljon tukea. Olisihan sitä, ajan kanssa. Mutta ei ne ole vain suomalaiset, jotka käyvät täällä, kylä saksalaisia ja itävaltalaisiakin siis tulee. Ja unkarilaisiakin aika paljon. M. tuo melkein joka viikko jonkun ryhmän. Ellei muuta, niin koululaisia, mutta jonkun se kuitenkin tuo, jota kuljettaa ympäri kylää” (29-vuotias paikallinen nainen).

Kylän aktiivista kulttuurielämää ja suomalaisuutta on useamman kerran käsitelty sekä Unkarin että Suomen lehdistössä ja televisiossa. Kyläläiset seuraavat innokkaasti uutisointia ja keräävät artikkeleita, mutta eivät anna mediasuosiolle suurta merkitystä.

Taloudellisia kehittämispyrkimyksiä

Kyläyhteisön sisäisten kontaktien ja vanhojen perinteiden hyödyntämisen lisäksi kylän johtohenkilöt etsivät myös ulkopuolisia keinoja kylän kehittämiseen. Esimerkiksi keväällä 2013 kylässä järjestettiin EU:n rahoittama suomen kielen kurssi. Sitä pidettiin kolmen kuukauden ajan kolme tuntia kolmesti viikossa. Kurssiin osallistujat olivat eri-ikäisiä paikallisia, jotka pitivät kielikurssia hyvänä haasteena: ”Mutta kuitenkin, jos ajattelee, niin jossain maailman ääressä on tietenkin olemassa maa, jossa puhutaan suomea. Kyllähän sitä on tavallaan aina sellainen tunne. Eipähän sinne tietty usein mennä, eikä sitä käytetä, tai ei sillä nyt niin suuria tulla tekemään, sillä suomen kielellä. Yhtä hyvin voitaisiin oppia esperantoa, tai vaikka turkkia, tai jotain. Näinhän se on, että ehkä parin ihmi-

sen kanssa voidaan puhua suomea, ei sen enempää. Mutta voimme vähän liikutella aivonystyröitämme, siinä koko juttu” (keski-ikäinen nainen). Kielikurssin lisäksi vuonna 2013 on alkanut myös toinen EU:n rahoittama projekti, jonka päämääränä on edistää kyläläisten terveellistä elämäntapaa. Kiinnostuneet kyläläiset voivat käydä ilmaiseksi kaksi kertaa viikossa jumpassa, mutta lisäksi järjestetään esimerkiksi polkupyöräretkiä ja iäkkäämmille terveydenhoitoa käsitteleviä luentoja.

Itävaltalaisen Grambachin lisäksi kylä on vaalinut vuodesta 2009 aktiivisia ystävyysuhteita kolmen suomalaiskylän kanssa: Kiihtelysvaara, Raatevaara ja Uskali sijaitsevat Itä-Karjalassa. Tällä hetkellä on menneillään suomalaisten ystävyyskylien yhdistyksen voittama Leader-hanke, jonka avulla vuosina 2013–2014 unkarilaiset ja suomalaiset voivat vieraila toistensa luona kolme kertaa. Jokaisella matkalla on noin kymmenen hengen ryhmällä mahdollisuus tutustua ystävyyskylän arkipäivään ja kulttuuriin. Matkat auttavat geresdlakilaisia myös ymmärtämään suomalaisten kiinnostusta Unkaria ja Geresdlakia kohtaan: *”Ymmärrän kyllä toisaalta, että miksi he haluavat tulla tänne, kun täällä on, niin kuin he aina sanovat, kun täällä on kontakteja ihmisten kanssa. Ja siellä on heille ehkä jo historiallisistakin syistä muotoutunut sellainen käsitys, kun ihmiset asuvat niin kaukana toisistaan, ja jo se fyysinen etäisyyskin merkitsee ihmisille henkistä välimatkaa. Niin että ymmärrän sen nyt jo paremmin, pikkuisen ehkä olen ihmetellyt, tai en tiedä, että jos joku on ollut täällä jo pitkän aikaa ja sanoo, että hän pitää siitä, että täällä ihmiset ovat sellaisia kuin ovat, mutta ei kuitenkaan ole vielä yrittänyt muuttaa asiaa. Siis tarkoitan sitä, että ei ole juuri etsinytkään seuraamme”* (47-vuotias paikallinen nainen). Otteesta käy myös ilmi, että vaikka kylän yhteisiin tapahtumiin suomalaiset usein osallistuvat, ne informantit, joilla ei ole tiivistä suhdetta suomalaisiin, pitävät heitä melko sulkeutuneena. Seuraavaksi geresdlakilaiset ja ystävyyskylien suomalaiset aikovat järjestää suomalaisten urheilulajien päivän Geresdlakissa vappuna 2014.

Kylän aktiivinen kulttuurielämä ja jatkuva kylätoiminta herättävät kysymyksen, voisiko turismin edistäminen olla tulevaisuudessa mahdollinen keino elvyttää kylää ja luoda työpaikkoja. Turismin merkitys tulevaisuudessa riippuu eniten kyläläisten asenteista ja suhtautumisesta. Haastateltavat

olivat yleensä sitä mieltä, että tänä päivänä kylä ei tarjoa vielä tarpeeksi nähtävyyksiä ja ohjelmia turisteille. Kylässä ei ole myöskään sopivaa henkilöä, jolla olisi riittävästi kokemusta matkailusta sekä mahdollisuuksia sen toteuttamiseen.

Taloudellinen menestys ei ole ollut tähän mennessä toteutuneiden turistivierailujen tavoitteena, mutta kylään on rakennettu myös kaksi hyvin varustettua vierastaloa, joihin odotetaan jatkuvasti turisteja. Keväällä 2013 vieraili esimerkiksi kolme suomalaista turistiryhmää kylässä. Turistit tutustuivat kylän nähtävyyksiin, ja heille järjestettiin joka kerta kulttuuritapahtuma. Vierailujen ohjelmista vastasivat kunnantalon työntekijät, eikä suurin osa kyläläisistä osallistunut näihin tapahtumiin. Informantit pitivät yleensä vierailuja hyvänä ilmiönä, sillä ne voivat vaikuttaa myönteisesti myös talojen myyntiin. Jotkut haastattelemani paikalliset suomalaiset kuitenkin kertoivat, että he eivät välttämättä pidä kylään suuntautuneesta massaturismista erityisesti, jos siitä ei ole kylälle konkreettista hyötyä. Massaturismi uhkaa kylän aitoa tunnelmaa, jonka suojele on suomalaisille talonmistajille tärkeää. *”Meillä ei ole tarkoitus lähteä muuttamaan tätä kylän elämänmenoa”* (51-vuotias suomalainen nainen).

Lopuksi

Geresdlakin kyläyhteisössä voidaan havaita erilaisia globalisaation ja liikkuvuuden aiheuttamia yhteiskunnallisia muutoksia. Pieni maalaiskylä taistelee väestön ikääntymistä, palvelujen häviämistä ja asukkaiden sosiaalisista eroista johtuvia jännityksiä vastaan. Toisaalta kyläyhteisö kokee suomalaisten siirtolaisten kautta uudenlaista kiinnostusta maalaiselämää ja omia voimavarojaan kohtaan.

Suomalaisten läsnäolosta johtuen kylän monikielisyys saa uusia piirteitä. Monikielinen kommunikaatio lisääntyy ja yksilöiden kielitaito moninaistuu. Kielenkäytön muutokset, esimerkiksi kielimaisen monikielistyminen, vaikuttavat myös puhujien välisiin suhteisiin. Yksilöitä ympäröi monikielinen toimintaympäristö, jonka resurssit he voivat käyttää hyödykseen (vrt. Dufva & Pietikäinen 2009, 6).

Kylän johtokunnan ja kulttuurielämään osallistuvien innokkaiden asukkaiden ansiosta Geresdlak on aktiivinen yhteisö. Kulttuuritapahtumat lisäävät

paikallisten sosiaalisia kontakteja ja luovat mahdollisuuksia yhteiseen oppimiseen sekä kyläyhteisön perinteiden elvyttämiseen. Myös suomalaisten aktiivinen kiinnostus suuntaa paikallisten huomiota arkipäivän arvoihin. Kylään suuntautuvan kausisiirtolaisuuden ja turismin taloudellinen vaikutus on tällä hetkellä kuitenkin melko rajallinen.

Perinteisen talkoohengen lisäksi kyliltä vaaditaan nykyään suomalaisten kyläyhdistyksen keskuudessa tehdyn tutkimuksen mukaan yrittäjyyskulttuuria, verkostoitumista ja institutionalisoitumista, ja kylien täytyy yhä enemmän itse ottaa vastuuta omasta hyvinvoinnistaan (Kumpulainen 2013, 26). Geresdlakin kylässä voidaan tunnistaa pyrkimyksiä täyttää nämä vaatimukset. Kylätoiminnan verkostot laajentuvat, yhteisö kiinnittää huomiota julkisuuskuvansa kehittämiseen, kylä on avoin uusia asukkaita ja turisteja kohtaan, ja yrittää käyttää maaseutupolitiikan mahdollisuuksia hyväkseen. Toisaalta kylätoiminta kunnanhallituksen virallisen työn ohella perustuu tällä hetkellä muutamien kyläläisten vapaaehtoistyöhön, eikä ole siten strategisesti suunniteltua yhdistystyötä. Kyläyhteisön hyvinvoinnin ja säilymisen kannalta tutkimukseni perusteella ratkaiseva kysymys on, haluavatko ja pystyvätkö kyläläiset sopivilla keinoilla sulattamaan markkinatalousajattelun osaksi paikallista toimintaa. Moninainen kielitaito, tiivis sosiaalinen verkosto, vanhat perinteet ja kauniit maisemat ovat mahdollisia voimavaroja tulevaisuuden rakentamisessa. Näistä johtuva omaperäisyys on yksi kylän tärkeimmistä miellyttävyyksistä, jota on ylläpidettävä myös liiketoiminnallista osaamista vahvistamalla.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (2012): Mökkeily ja maaseudulle suuntautuva muuttoliike. *Hyvinvointikatsaus* 2/2012, s. 29–32.
- Björklund, Krister (2008): Johdanto. Teoksessa: Björklund, Krister & Koivukangas, Olavi (toim.): *Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia* 6. Gummerus, Jyväskylä, s. 9–13.
- Blommaert, Jan (2010): *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge Approaches to Language Contact. Cambridge University Press, Cambridge.
- Dufva, Hannele & Pietikäinen, Sari (2009): Monikielinen monikielisyys. *Puhe ja kieli* 1/2009, s. 1–14.
- Erb, Mária (2010): *Sprechgebrauch der Ungarndeutschen. Geschichte-Tendenzen-Perspektiven*. Teoksessa: Kostrzewa, Frank & Roberta, V. Rada: *Deutsch als Fremd- und Minderheitensprache in Ungarn: Historische Entwicklung, aktuelle Tendenzen und Zukunftsperspektiven*. Schneider Verlag, Hohengehren, s. 118–146.
- Erdődy, Gyula (1994): *Geresdlak története*. Käsikirjoitus.
- Helppikangas, Pirjo & Hiltunen, Sirpa (1992): *Aurinkorannikon suomalaiset*. Jyväskylän yliopisto.
- Hynninen, Niina (2012): Liikkuvuuden seurauksista: Mitä on toimiva monikielisyys? *Virittäjä* 3/2012, s. 479–483.
- Knipf, Erzsébet (2003): *Sprachwahl und kommunikative Handlungsformen bei der deutschen Minderheit in Ungarn*. Teoksessa: Mattheier, Klaus J. & Keel, William (toim.): *German Language Varieties Worldwide: Internal and External Perspectives/Deutsche Sprachinseln weltweit: Interne und externe Perspektive*. P. Lang, Frankfurt am Main, s. 269–283.
- Kumpulainen, Kaisa (2013): *Kyliä asuttuna* pitäminen vaatii paikallista aktiivisuutta ja yrittäjämäistä asennetta. *Hyvinvointikatsaus* 2/2013, s. 23–27.
- Pitkänen, Kati (2013): *Vapaa-ajan asumisen muutos* nostaa esille tarpeen tarkastella asumisen monipaikkaisuutta. *Hyvinvointikatsaus* 2/2013, s. 2–6.
- Wild, Katharina (2006): *Südungarn*. Teoksessa: Szabó, Dezső (toim.): *Ungarndeutsche Minderheitenkunde*. Bölcsész Konzorcium, Budapest, s. 93–109.